

Farklı Sosyo-Ekonomik Yapılara Göre Kamusal Mekan Kullanımının Değerlendirilmesi

The Evaluation of Public Space Usage According to Different Socio-Economic Structures

Elif KUTAY KARAÇOR

*Duzce University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture
elifkaracor@yahoo.com*

Hale ÇIRACI

*Istanbul Technical University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning
hale.ciraci@googlemail.com*

ÖZET

Kamusal mekanların içinde buldukları dönem ve toplumla birlikte yaşadığı dönüşümler, bazı araştırmacılar tarafından çöküş, bazıları tarafından canlanış, bazıları tarafından ise normal bir süreç olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte, kamusal mekanlardan beklenen ortak özellikler; sosyal yaşantıya olanak sağlaması, çeşitli kullanım ve aktivitelerin bulunması, erişim ve bağlantılarının sağlanmış olması ile özel bir kimlik ve imaja sahip olmasıdır. Sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan kamusal mekanların kullanımları ve bu alanlardaki kullanıcıların mekana yönelik kalite algıları arasında farklılığın bulunup bulunmadığını, varsa bu farklılığın nelerden kaynaklandığını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma için "farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip kamusal mekanların kullanımı, algılanması ve bu mekanlardan beklentiler arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır" hipotezi geliştirilmiştir. Çalışma alanı olarak ekonomik politikaların da etkisi ile çok hızlı mekansal değişimlerin yaşandığı İstanbul'da farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip mahallelerden 4 adet mahalle parkı seçilmiştir. Farklı sosyo-ekonomik yapılarda bulunan bu mahallelerden seçilen parklarda gözlem ve sözlü görüşme yöntemlerine başvurulmuştur. Alan çalışmasında elde edilen sözlü görüşme verileri sosyal bilimlerde nitel verilerin analiz edilmesinde kullanılan MAXQDA programı ile Kod Matris Taraması kullanılarak analiz edilmiş ve böylece araştırma soruları cevaplanarak hipotez test edilmiştir. Sonuç olarak, farklı sosyo-ekonomik grupların kamusal mekana yönelik tutum ve algıları arasındaki benzerlik farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın, mekânsal

planlama ve tasarım çalışmalarında özellikle nitel verilerin analizi ve değerlendirilmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-Ekonomik Yapı, Kamusal Mekan, Mahalle Parkı, MAXQDA

ABSTRACT

Transformations of public spaces together with society and period have been considered as decline, revival or normal process by several researchers. Despite all this complexity, the common features of public spaces qualified by all disciplines are classified under the following four qualities: they are accessible; people are engaged in activities there; comfortable and have a good image; and finally, they are sociable place; one where people meet each other and take people when they come to visit. The hypothesis that "there are significant differences between public spaces from different socio-economic level in terms of their usage, perception and expectations" has been put forward for this research which aims to find that both public space usage of different socio-economic groups and availability of differences among quality perception among them. In scope of this research, 4 neighborhood parks were selected from different socio-economic districts in Istanbul to demonstrate differences between two extreme socio-economic groups. As a research method, observation and deep interview were conducted in the neighborhood parks where are visited by different socio-economic groups. The hypothesis was tested by Code Matrix Browser analysis by MAXQDA that is used to analyze qualitative data in social sciences. Visual findings and mappings that resulting from each analysis revealed the meaning of public spaces in terms of different socio-economic groups. The, all findings were interpreted by comparison with the existing literature. It is considered that this study will contribute to spatial planning and design studies especially in terms of analysis and evaluation of qualitative data.

Keywords: Socio-Economic Structure, Public Space, Neighborhood Park, MAXQDA

1. GİRİŞ

Tarih boyunca başarılı bir kentsel yaşam ile birlikte demokrasinin ve medeniyetlerin gelişmesi, insanların bir araya gelerek deneyimlerini paylaştığı, fikir alışverişinde bulunduğu, ticari hayatı sürdürdüğü kamusal mekanlar ile sağlanmıştır. Kamusal mekanlar, kentlerin kültürel, sosyal, ekonomik ve politik işlevlerini tanımlamaya katkı yapmaktadırlar. Bu nedenle, kentlerin kamusal mekanları o kentlerle ve kentlilerle ilgili çok fazla ipucunu bünyelerinde barındırmaktadır.

Tüm dünyada görülen ekonomik ve siyasal değişimler, kamusal mekanın kullanımına, sahipliğine ve yönetimine çeşitli şekillerde ve boyutlarda yansımış, bu nedenle kamusal

mekanlar özellikle sosyal bilimlerden birçok disiplinin giderek daha çok ilgisini çekmiştir. Mekanların sahip oldukları özellikler ve kullanıcılarına sundukları fırsatların farklılaşması beraberinde farklı yaşam tarzları ve tercihlerine sahip olan insanlar ile / tarafından şekillenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, farklı sosyo-ekonomik seviyede yer alan yerleşim alanları, farklı özellik ve kullanımlara sahip kamusal mekanlar sunmaktadır. Ayrıca, bu kamusal mekanların kullanımı da bulunduğu sosyo-ekonomik yapıya göre değişmektedir. Kamusal mekanların kullanım ve sunduğu fırsatlar açısından zenginliği tanımsal zenginliğine de yansımıştır.

Siyasal bilimciler, genellikle kamusal mekanın demokratikleşme süreci ile temel hak ve özgürlükleri kazanmadaki rolüne odaklanırken; coğrafyacılar kamusal mekanların daha çok 'yer duygusu' ve 'yersizlik' boyutuna; antropolog ve sosyologlar, tarihsel yapılanma ve yerin öznel değerine; mimarlar, peyzaj mimarları ve kent plancıları ise tasarım algı ve sosyal çevre ile etkileşim gibi boyutlarına daha çok ilgi göstermişlerdir (Varna ve Tiesdell, 2010).

Bu araştırmanın amacı, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip alanlarda yer alan kamusal mekan kullanımlarını, alanlardaki ziyaretçilerin kalite algıları arasında farklılığın bulunup bulunmadığını varsa bu farklılığın nelerden kaynaklandığını tespit etmektir.

1.1. Kamusal Mekan ve Kalitesi

Kamusal mekanlar, cinsiyet, ırk, etnisite, yaş ya da sosyo-ekonomik düzeyini gözetmeksizin tüm insanlara açık ve erişilebilir bir yer olarak tanımlanmaktadır (Madanipour, 1999; UNESCO, 2014). Herkes tarafından erişilebilir ve farklılıkların karşılaştığı yerler olarak idealize edilen bu alanlar (Cattell ve diğ, 2008), plazalar, meydanlar ve parklar gibi kamusal toplanma alanlarıdır. Yaya yolları ve caddeler gibi bağlantı mekanları da kamusal mekanlar olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2014).

APA (2014)'a göre, kamusal mekan, bir mahallenin ya da kent merkezinin bir bölümü olabileceği gibi, sosyal etkileşimi ve toplumsal bağlılığı artırmaya yardım edecek bir alan da olabilir. Bu kapsamda, plazalar, kent meydanları, parklar, pazar yerleri, yeşil alanlar, su kıyıları, fuar alanları, kamu binaları, özel sahipli binalardaki lobiler ve toplanma alanları da kamusal mekan olarak kabul edilmektedir.

Kamusal mekanın insanlar tarafından aktif bir şekilde ziyaret edilip kullanabilmesi için kamusal mekanı oluşturan bileşenlere yönelik çeşitli kalite kriterleri geliştirilmiştir. PPS (2014) kamusal mekanları da kapsayan bir kentsel mekanın başarısını erişim/bağlantılar, konfor/imaj, aktivite/kullanımlar ve sosyalleşme özellikleri üzerinden değerlendirmiş ve

bu özelliklerin nitel olarak belirttikleri soyut bileşenlerini ve nicel olarak yapılabilecek ölçümlerini Şekil 1’de verilen diyagram ile görselleştirmişlerdir. PPS (2014) tarafından geliştirilen bu 4 kriter araştırmanın yöntemi için bir altlık oluşturmuş ve bu 4 kriter çerçevesinde analizler yapılmıştır.

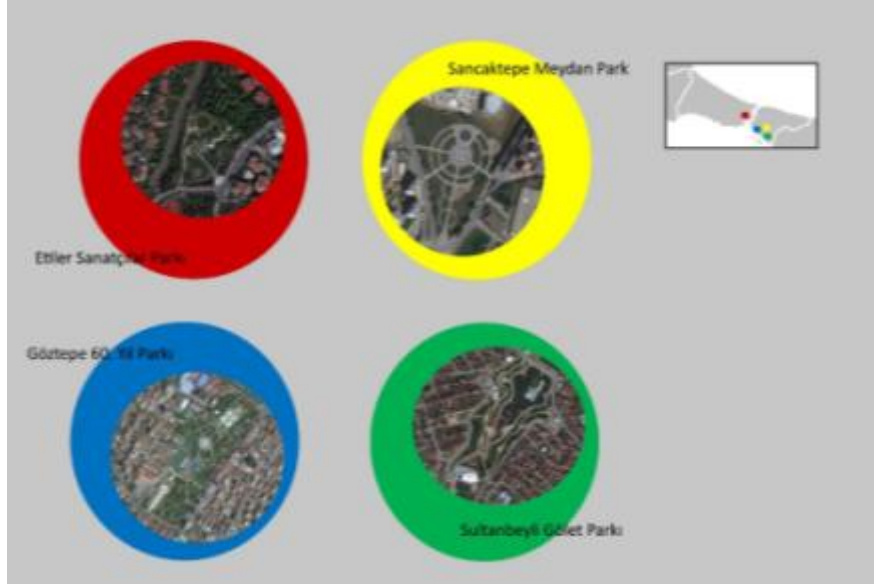

Şekil 1. İdeal mekanın bileşenleri

2. ÇALIŞMA ALANLARI VE YÖNTEM

2.1. Çalışma Alanları

Son yıllarda özellikle sosyal bilimler alanında birçok araştırmacı kentsel sorunların çözümü için mahalle ölçeğini merkeze almış ve toplumsal sorunların da çözümü için de mahalle ölçeğinde yapılan çalışmalara ayrıca önem vermişlerdir (Sastry ve diğ, 2002). Bu araştırma kapsamında ekonomik politikaların da etkisi ile çok hızlı mekansal değişimlerin yaşandığı İstanbul’da farklı sosyo-ekonomik grupların yaşamakta olduğu birbirinden farklı özelliklere sahip 4 mahalleden (2 tanesi üst sosyo-ekonomik grubun, 2 tanesi ise alt sosyo-ekonomik grubun yaşamakta olduğu) 4 adet kamusal mekan tipi seçilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Çalışma alanları

Diğer açık ve yeşil alanlara göre mahalle parklarının seçilmesinin nedeni mahalle parklarının diğer kamusal mekanlara ve parklara göre, insanların sosyalleştiği en küçük kamusal mekan olması ve özellikle İstanbul gibi dinamik bir şehirde günlük politikaların da etkisi ile hızlı bir değişim ve dönüşüme maruz kalmasıdır.

Uluslararası Gayrimenkul Şirketi olan REIDIN tarafından hazırlanan Sosyo-Ekonomik Derecelendirme (SED) raporunda 2014 yılına ait Türkiye'nin refah ve yaşanabilirlik seviyesi ile kültürel düzey bakımından ilçeleri 9 sınıf (A+, A, A-, B+, B, B-, C+, C, C-) altında toplanmıştır (Anonim, 2014; Anonim, 2015a).

Bu araştırma kapsamında seçilen mahalle parkları iki uç sosyo-ekonomik yapı arasındaki farklılıkları net olarak ortaya koyabilmek amacı ile A+ ve C- sınıflarında yer alan ilçelerden seçilmiştir (Çizelge 1).

Çizelge1. Çalışma alanları ve buldukları sosyo-ekonomik sınıflar

Kamusal Mekan	Bulunduğu İlçe	Sosyo-Ekonomik Sınıf
Etiler Sanatçılar Parkı	Beşiktaş	A+
Göztepe 60. Yıl Parkı	Kadıköy	A+
Sultanbeyli Gölet Parkı	Sultanbeyli	C-
Sancaktepe Meydan Parkı	Sancaktepe	C-

Etiler Sanatçılar Parkı

Etiler Sanatçılar Parkı'nın bulunduğu Etiler Mahallesi, 1950'li yıllarda bahçelievler düzeninde Levent Mahallesi'nin gelişmesi sonrasında ön plana çıkmaya başlamış ve 1980'lerden itibaren Boğaziçi kıyısı boyunca uzanan yamaçlardaki koruların imara açılmasıyla hızlı bir değişim içerisine girmiştir. Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren Türkiye'nin ilk alışveriş merkezi olan Akmerkez'in kullanıma açılmasıyla üst orta ve üst gelir grubundan insanların meskeni haline gelmiştir. Planlı bir kentsel gelişimin olduğu mahallede evlerin çoğu kapalı sitelerde ve en az 4-5 katlı binalar içerisinde. Mevcut parklar dışında mahalle sakinlerinin rekreasyon amaçlı kullanabileceği çok çeşitli alternatifler bulunmaktadır (Kapalı sitelerin bahçeleri, Akmerkez, Özel sahipli spor alanları, Nispetiye Caddesi ve onunla bağlantılı ara sokaklar, yürüme mesafesindeki Bebek ve Arnavutköy sahilleri vb.). Etiler Sanatçılar Parkı, Beşiktaş ilçesinin Etiler Mahallesinde 2003 yılında açılmış olup yaklaşık 480 dekar büyüklüğünde bir alan üzerinde bulunmaktadır. Beşiktaş Belediyesi tarafından projelendirilip uygulaması yapılan parkta farklı sanat dallarına ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmış ve bu tema çerçevesinde çeşitli tasarımlar geliştirilmiştir. Etiler Sanatçılar Parkı, çalışma alanları içerisinde kamusal mekanlarda ifade özgürlüğünün en çok dile getirildiği ve çeşitli toplumsal hareketlerin daha çok yer aldığı park olup alan, birçok sivil toplum kuruluşu tarafından çeşitli etkinlikler kapsamında kullanılmaktadır. Park içerisinde bulunan ve Beşiktaş Belediyesi tarafından işletilen bir kafeterya, sunduğu kapalı alan ile parkın farklı mevsimler ve hava koşulları için de kullanımına olanak sağlamaktadır. Parkın ziyaretçileri arasında içerisinde yer aldığı Etiler Mahallesi sakinleri dışında, Levent ve Akatlar Mahalleleri (Beşiktaş) ile nispeten daha düşük sosyo-ekonomik grupların yaşadığı Armutlu Mahallesi (Sarıyer) sakinleri de bulunmaktadır. Etrafında daha çok kapalı sitelerin bulunduğu parkta yürüyüş yolu, spor aletleri, köpek tuvaleti, çocuk oyun alanı ve süs havuzu bulunmaktadır. Park içerisinde bulunan kafeteryanın Beşiktaş'ta ikamet eden müşterilerine indirim sunması, yerel halkın talebini ve kullanımını da artırmaktadır.

Göztepe 60. Yıl Parkı

Parkın bulunduğu Göztepe Mahallesi'nin tarihi Osmanlı İmparatorluğu'nun 18. yüzyıl dönemine dayanmakta olup, bu dönemde Göztepe Mahallesi'nde İstanbul'un süt, peynir ve yağ üretimini sağlayan mandıralar yer almıştır. Cumhuriyet döneminde 1940'lardan itibaren Bağdat Caddesi'nin gelişmesi ve 1965'ten sonra Kat Mülkiyeti Kanununun çıkması alanın ay yoğunluklu yapısını tamamen değiştirmiş ve bugünkü çok katlı apartmanlar alan içerisinde yerini almıştır (Anonim, 2015b). Göztepe 60. yıl parkı, Kadıköy İlçesi'nin Göztepe Mahallesi'nde 2000-2001 yılları arasında kullanıma açılmış ve yaklaşık 10 dekar büyüklüğünde bir alan üzerinde yer almaktadır. Parkın sahilden ve Bağdat Caddesi yönünden iki adet girişi bulunmaktadır. Parka bitişik olarak Göztepe Gül bahçesi, kapalı

ve açık spor alanları yer almaktadır. Bu alanlarda, kafeterya, halı sahalar, basketbol sahaları, tenis kortları bulunmaktadır. Parkın hemen yanında Çocuk Trafik Eğitim Parkı bulunmaktadır. Burada yer alan minyatür trafik alanı ile çocuklara eğitimi vermek amaçlanmıştır. Etiler Sanatçılar Parkı gibi sosyo-ekonomik derecelendirmenin üst sıralarında bulunan ilçelerde yer alan bu parkın etrafındaki yerleşim alanları kapalı sitelerden çok 6-10 katlı bağımsız binalardan oluşmaktadır. Özellikle ilkbahar-yaz döneminde kullanıcılarının bir kısmının kıyıya ve canlılığı ile ünlü Bağdat Caddesi'ne yönelmesine rağmen, özellikle haftasonları çevre ilçelerden gelen kullanıcılar ile birlikte bu parkın da oldukça kalabalık olduğu görülmektedir. İçerisinde kafeterya ve büfe gibi yeme-içme mekanlarının bulunmadığı parkın ziyaretçileri bu ihtiyaçlarını Bağdat Caddesi'nde bulunan mekanlarda karşılamaktadırlar. Formal bir düzenlemenin hakim olduğu parkta çim alanlar rekreasyon için aktif bir şekilde kullanılmamaktadır.

Sultanbeyli Gölet Parkı

Genel olarak çarpık yapılaşmanın hakim olduğu ilçede yaşayanların bir araya gelerek kullanabilecekleri en büyük kamusal mekan Sultanbeyli Gölet Parkı'dır. Yaklaşık 200 dekar büyüklüğünde olan park 2014 yılında açılmış olup alandaki başlıca kullanımlar; Gölet ve seyir terası, sosyal tesis, amfi (3 adet), spor sahaları, fitness alanı, gölet üstü ahşap seyir terası, yaprak güneşlenme parkı, pergolalar, çocuk oyun alanı, piknik alanı, çim alanlar, kaykay parkı, su parkı, çocuk oyun parkları olarak sıralanabilir (Anonim, 2015c). Ayrıca, parkın girişinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait bir restoran ve kafeterya yer almaktadır. Bu işletmenin müşterilerinin önemli bir kısmı daha çok çevre mahallelerden veya yakın ilçelerden gelmekte olup, haftasonları ise nişan ve düğün gibi çeşitli organizasyonlar için kullanılmaktadır. Sancaktepe Meydan Parkı gibi sosyo-ekonomik derecelendirmenin alt sıralarında bulunan ilçelerde yer alan bu parkın, Sancaktepe Meydan Parkı'ndan farklı olarak kapalı oturma yerleri, piknik masaları ve serbest çim alanları daha fazla olup civardaki en büyük park olması da kullanıcı yoğunluğunu özellikle haftasonları oldukça artırmaktadır. Park etrafında çarpık yapılaşma oldukça fazla olup, bu park dışında yerel halkın yürüyerek erişebileceği başka bir alternatif bulunmamaktadır.

Sancaktepe Meydan Parkı

İstanbul için yapılan sosyo-ekonomik derecelendirmenin en alt sıralarında yer alan ilçede, plansız bir şekilde kaçak yapılaşma hakim olup, diğer taraftan da kentsel dönüşüm faaliyetleri başlamış ve yaşayanlarına yüzme ve tenis sahaları gibi rekreasyon alanları sunan kapalı siteler inşa edilmiştir. Bu alanlarda daha çok üst orta gelir grubundan insanların yaşamaya başladığı ve ilçede fiziksel yapı ile birlikte sosyal yapının da değişim gösterdiği belirlenmiştir. Ancak, alan çalışmalarında parkın kullanıcılarının büyük oranda

alt gelir grubuna ait olduğu, kapalı sitelerde oturanların parkı aktif olarak kullanmadıkları belirlenmiştir Sancaktepe Meydan Park, Sancaktepe ilçesinin Abdurrahmangazi Mahallesi'nde 2013 yılında kullanıma açılmıştır Yaklaşık 40 dekar büyüklüğünde bir arazi üzerinde yer almakta olup bu alanın 30 dekarı yeşil alan, 10 dekarı ise sert zeminden oluşmaktadır (Anonim, 2015d). Park içerisinde kafeterya ve büfe gibi ücretli yeme içme mekanları yer almamakta ve alanın güvenliği 3 adet güvenlik görevlisi ile sağlanmaktadır. Park içerisinde yürüyüş yolları, çocuklar için 2 adet oyun alanı, süs havuzu ve dinlenme alanları olarak da pergola ve banklar da bulunmaktadır.

2.2.Yöntem

Açık uçlu olarak belirli bir sistematik içerisinde olmaksızın "Project forPublicSpaces" isimli bir kuruluş tarafından ideal bir kamusal mekanda olması gereken indikatörler dikkate alınarak geliştirilmiştir (PPS, 2014). Soruların tamamı açık uçlu olarak hazırlanmış ve böylece Demir (2009) tarafından da belirtildiği üzere "açık uçlu sorular ile detaylı ve zengin bir bilgiye ulaşmak" hedeflenmiştir. Park içerisinde grup halinde bulunan ziyaretçiler ile yapılan görüşmeler odak grubu tekniği ile değerlendirmeye alınırken, tek başına bulunan ya da yanında bir kişi daha bulunan ziyaretçiler derinlemesine görüşme tekniği ile değerlendirmeye alınmışlardır.

Hazırlanan sorular rekreasyonel aktivitelerin en fazla olduğu ve bu nedenle Golicnik ve Thompson (2010) tarafından da parklarda alan çalışmaları için uygun bir dönem olarak önerilen Mayıs (2015) ayı içerisinde çalışma alanlarından rassal olarak seçilen ziyaretçilere park içerisinde ve yüz yüze uygulanmıştır. Her biri ortalama 12-15 dakika süren görüşmeler ziyaretçilerin izni ile kayıt altına alınmıştır. Sözlü görüşmelerde görüşülecek kişi sayısı ile ilgili literatürde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Crouch ve McKenzie (2006), sözlü görüşmelerde çalışmanın geçerliliğinin artırmak için derin sorgulamanın önemli olduğunu ve görüşülecek bireyler ile araştırmacının arasındaki bağın kurulmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle 20'den daha az sayıda kişi ile görüşmenin daha geçerli olduğunu da savunmuşlardır. Bununla birlikte, küçük çaplı araştırmalar için 25 kişinin yeterli olduğu ya da 50'nin altındaki nitel örneklemelerin yetersiz olduğu görüşleri de bulunmaktadır (Mason, 2010). Araştırma kapsamında her kamusal mekandan 10 ve toplamda 40 kişi ile görüşmek hedeflenmiş, ancak odak grupları ile birlikte bu sayı 51'e yükselmiştir.

Bu aşamada, alan çalışmalarında elde edilen ses kayıtları, gözlem ve görüşmeye ilişkin kayıtlar, araştırmacı tarafından her bir çalışma alanı için ayrı Word dosyasına üzerlerinde hiçbir değişiklik yapılmadan aktarılmıştır. Verilerin kodlanmasına başlamadan önce tüm sözlü görüşme notları okunarak incelenmiş ve böylece yapılacak kodlamalar için ön fikir

edinilmiştir. Sonrasında bu veriler araştırmanın kuramsal kısımlarına uygun olarak veri setleri şeklinde düzenlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında veriler toplanmadan önce kamusal mekanların kalitesi ve kullanımı üzerine yapılan ön araştırmalar neticesinde kodlar kabaca belirlenmiş, analiz sürecinde ise daha önceden ön görülmeyen görüşmeler doğrultusunda yeni kodlar ve alt kodlar oluşturulmuştur. Nitel verileri analiz etmek üzere geliştirilen MAXQDA isimli programa sözlü görüşmeler yüklenmiş ve sözlü görüşmelerin gerçekleştirildiği her bir çalışma alanı için oluşturulan belgeler ayrı birer dosya olarak yüklenmiştir. Toplam 4 çalışma alanına ait 4 adet belge, temsil ettikleri sosyo-ekonomik yapıya göre 2 ayrı grup altında toplanmıştır.

MAXQDA programına yüklenen 2 grup altındaki 4 belgede geçen sözlü görüşmeler daha önce belirlenen kodlara ve görüşme sonrasında netleşen alt kodlara atanmıştır. Toplamda tüm görüşmeler 4 kod başlığı altında toplanmıştır. Bu kodlar, erişim; konfor ve imaj; kullanım ve aktivite ile sosyalleşme olarak belirlenmiş ve her bir koda ayrı renk ataması yapılmıştır. Kodlamalar esnasında herhangi bir yorum ya da düzeltme yapılmamıştır.

Kod-Matris Taramasının yapıldığı bu çalışmada her bir kod ve alt kodun düşük ve yüksek sosyo-ekonomik gruplar tarafından kullanılan kamusal mekanlarda ifade edilip edilmediği ve varsa ne sıklıkta belirtildiği tespit edilmiştir. Kodları oluşturan her bir alt kodun hangi kamusal mekan gruplarında sözlü görüşmelerde ne oranda geçtiği bu analiz ile ortaya çıkmaktadır. Kod satırına denk gelen yuvarlakların büyüklüğü o kodun bulunduğu doküman grubunda ifade edilme sıklığını göstermektedir. Bir kodun her iki dokümanda da aynı büyüklükte bulunması her iki görüşme grubu tarafından da aynı yoğunlukta ifade edildiğini, farklı büyüklüklerde olması ise farklı yoğunlukta ifade edildiğini göstermektedir. Kod-Matris Taraması kapsamında kod sıklığı tekniğinin kısıtlarından bir tanesi analizlerde ortaya çıkan her bir satırı diğer bir ifade ile her bir alt kodu kendi içerisinde karşılaştırmış ve böylece her bir alt kod bir diğerinden bağımsız olarak ele alınmıştır. Bu durum alt kodlar arasında karşılaştırma şansı vermemiş ve hatta yuvarlak büyüklüğü ile ifade edilen kod sıklığı bu nedenle her bir satır için farklı bir büyüklüğe karşılık gelmiştir. Bu nedenle yuvarlakların büyüklükleri her bir sadece alt kod içerisinde anlam taşımaktadır.

3. ANALİZLER

Erişim ile ilgili kod sıklığı analizleri, ziyaret ettikleri kamusal mekanlara toplu taşıma ve yürüyerek gelenlerin düşük sosyo-ekonomik gruplarda, yüksek sosyo-ekonomik gruplara göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Yüksek sosyo-ekonomik gruplarda alana toplu taşıma ile geldiği üzerine görüş oldukça az ifade edilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik dereceden kamusal mekanlarda erişim kodlarının sıklığı

Konfor ve imaj kodu altında yer alan alt kodlardan yürüyüş ve bisiklet yolu, parkta internet (wi-fi) kullanımının bulunması, canlılığı ile sessiz, güvenli ve huzurlu olması konusunda ortaya çıkan talep ve beklentilerin yüksek sosyo-ekonomik grupta düşük sosyo-ekonomik gruba göre sözlü görüşmelerde daha çok ifade edildiği belirlenmiştir. Çocuk oyun alanı, gençlere yönelik aktivite, kapalı oturma yerleri, su aktiviteleri ile bilim ve sanat temasına sahip bir kamusal mekan isteği ise düşük sosyo-ekonomik gruplarda daha çok ifade edilmiştir. Ayrıca, alanın genel durumundan memnun olduğunu ve ilave bir talep ya da isteğinin bulunmadığını dile getiren ifadeler de düşük sosyo-ekonomik gruplar tarafından daha çok dile getirilmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik dereceden kamusal mekanlarda konfor ve imaj kodlarının sıklığı

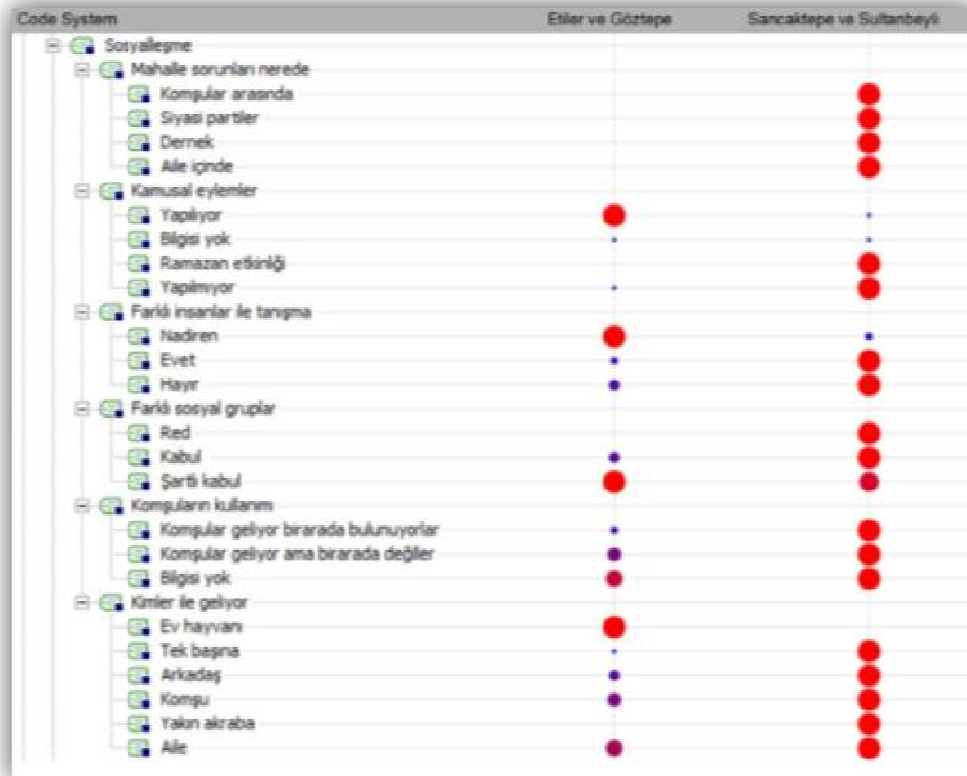
Kullanım ve aktivite kodu altında buldukları kamusal mekanda tüketim mekanları olarak kodlanan ücretli spor tesisi ile kafeterya talep düzeyleri ya da bu alanları kullandığını ifade etme düzeyi Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında daha yaygındır. Ayrıca yine tüketim mekanlarını tercih etmediğini ya da alanda yapılırsa da kullanmayacağını ifade etme düzeyi de düşük sosyo-ekonomik gruplarda daha yüksektir. Kullanım ve aktivitelerin yeterli ve yetersiz olması üzerine yine düşük sosyo-ekonomik gruplar da daha çok görüş bildirilmiştir. Ziyaret ettikleri alanın kamu sahipliği olması gerektiğini daha çok düşük sosyo-ekonomik derecelerden parkların ziyaretçileri belirtirken, bu konuda yüksek sosyo-ekonomik derecedeki parkların ziyaretçilerinde fark etmez kodlu yanıtlar daha yaygın bulunmuştur. Buldukları mekanların yönetim ve kontrolü üzerine konuşulduğunda yüksek sosyo-ekonomik gruptakiler alanda kamera kullanımı ya da bulunması üzerine negatif görüşlerini daha detaylı olarak bildirirken, düşük sosyo-ekonomik grup içerisinde kullanıcılar kamera kullanımı hakkında pozitif görüşlerini daha detaylı ve ayrıntılı olarak ifade etmişlerdir. Kamusal mekanda güvenlik görevlilerinin bulunması hakkındaki pozitif görüşler de yine düşük sosyo-ekonomik gruplarda daha fazla bildirilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik grup kamusal mekanlarında kullanım ve aktivite kodlarının sıklığı

Sosyalleşme kodu altında yer alan kamusal eylemler üzerine yapılan sözlü görüşmelerde yüksek sosyo-ekonomik gruplarda alanda kamusal eylemlerin yapıldığı, düşük sosyo-ekonomik gruplarda ise kamusal eylemlerin yapılmadığı yönünde daha fazla görüş ifade edilmiştir. Ziyaret ettikleri alanda farklı insanlar ile tanışma hususunda nadiren cevabı

Etiler ve Göztepe parklarında daha fazla kabul görüp ifade edilirken, evet ve hayır cevapları Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında daha fazla ifade edilmiştir. Ayrıca, farklı insanlar ile tanışma konusunda verilen hayır cevabı da evet cevabına göre Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında daha yaygın bulunmuştur. Farklı sosyal grupların reddinin ya da ziyaret edilen kamusal mekanda istenmemesinin hiç belirtilmediği yüksek sosyo-ekonomik derecedeki parklarda, bu grupların kabulüne ilişkin ise düşük sosyo-ekonomik derecedeki parklara göre daha az görüş belirtilmiştir. Yüksek sosyo-ekonomik gruplarda yaygın ve daha fazla ifade edilen görüş bu grupların şartlı kabulü şeklindedir. Komşularının, buldukları kamusal mekanı kullanımı üzerine yapılan görüşmelerde yüksek sosyo-ekonomik gruplarda bu konuda düşük sosyo-ekonomik gruba göre daha az görüş bildirilmiş, görüşlerin en büyük kısmı ise bu konuda bir bilgiye sahip olunmadığını belirten cümleler ile ifade edilmiştir. Alana kimler ile geldikleri konusunda yapılan sorgulamalarda, düşük sosyo-ekonomik grubun cevaplarında görülmeyen ve yüksek sosyo-ekonomik grubun cevaplarında ise en yaygın olarak verilen yanıt olan ev hayvanı ile alana gelme dışında sırası ile aile, komşu, arkadaş ve tek başına cevapları yaygın bulunmuştur. Düşük sosyo-ekonomik gruplarda ev hayvanı dışında tüm cevaplar eşit düzeyde ve yüksek sosyo-ekonomik gruplardan daha fazla ifade edilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik dereceden kamusal mekanlarda sosyalleşme kodlarının sıklığı

4. BULGULAR

4.1. Erişim ve bağlantı

Kod-matris taraması ile erişim kodu altında alana tekerlekli sandalye ile erişimin sadece Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında dile getirildiği belirlenmiştir. Alan çalışmasında da, Etiler ve Göztepe parklarında ziyaretçilerin kullanmakta olduğu kamusal mekanlarda engelli bireylere rastlanılmamıştır. Bunun nedeni, yüksek sosyo-ekonomik derecede engellilik oranının daha düşük olması veya bu alanda yaşayan grupların engellilerin kamusal mekanlarda karşılanan sosyalleşme, rekreasyon gibi ihtiyaçlarını terapi ya da tedavi merkezlerinde ücretli olarak karşılaması neden olmuş olabilir. Nitekim tüm dünyada yapılan çalışmalar engelli birey olmanın büyük oranda fakirlik ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Vallas ve Fremstad, 2014). Engelliler ile yapılan sözlü görüşmelerde alana erişimde yaşanan sorunların sadece fiziksel tasarımdaki aksaklıklardan değil, insan davranış ve tutumlarından da kaynaklandığı belirtilmiştir.

Ayrıca, yüksek sosyo-ekonomik derecelerde yer alan parklara erişimde özellikle toplu taşıma ve yürüyüş seçeneklerinin düşük sosyo-ekonomik derecedeki parklara göre daha az belirtildiği tespit edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında özel araç sahipliğinin ve kullanım oranının yüksek sosyo-ekonomik derecede daha fazla olması etkili olabilir. Sözlü görüşmelerde düşük sosyo-ekonomik gruptan ziyaretçilerin bir kısmı evlerinin yakın çevrelerinde çok fazla ve çeşitlilikte kamusal mekan seçeneklerinin olmadığını ve buldukları alana gelebilmek için toplu taşımayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yurt dışında yapılan çeşitli çalışmalarda da alt gelir grubunun yaşadığı mahallelerde fiziksel aktivitelere erişimin üst gelir grubunun yaşadığı mahallelere göre daha düşük olduğu öne sürülmüştür (Brownson ve diğ, 2001; Norman ve diğ, 2006; Abercrombie ve diğ, 2008).

4.2. Konfor ve imaj

Konfor ve imaj üzerine yapılan görüşmelerde tuvalet, mescit, mangal, renkli aydınlatma ve alanın yaş grubuna göre düzenlenmesi konularında Etiler ve Göztepe parklarından herhangi bir talep gelmezken, alanda hobi bahçelerinin bulunması alanın yeşil ve ağaçlarla dolu olması, yurt dışındaki örneklere benzemesi (*Hyde Park*) konularında da Sultanbeyli ve Sancaktepe parklarından her hangi bir görüş ya da öneri gelmemiştir.

Parklardaki yürüyüş ve bisiklet yolu ile internet (wi-fi) kullanımı ve parkın sessiz – huzurlu olmasına yönelik talepler Etiler ve Göztepe parklarında daha fazla dile getirilirken, çocuk oyun alanları ile gençlere yönelik aktiviteler, kapalı oturma yerlerine, su aktivitelerine ve bilim-sanat teması olan bir parka duyulan talep Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında daha fazladır.

Ayrıca Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında, parkın genel halinden duyulan memnuniyet daha çok belirtilmiştir. Bu mahallelerde genç nüfusun ve çocuk sayısının daha fazla olması alanın yaş grubuna göre düzenlenmesi ve çocuk oyun alanları ile gençlere yönelik aktivite taleplerinin daha fazla ifade edilmesine neden olmuş olabilir. Ayrıca dile getirilen taleplerde yaşam tarzları ve güncel eğilimlerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Etiler ve Göztepe parklarında yapılan görüşmelerde yurt dışında ziyaret edilen kamusal mekanlara atıfta bulunulması ve doğal peyzaj özelliklerine sahip olan parklara vurgu yapılması, son zamanlarda doğala dönüş ve doğal yaşantının üst gelir grupları tarafından vaz geçilmez bir eğilim olarak kabul edilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Diğer taraftan da üst gelir grubunda mobil cihaz kullanımı daha yaygın olduğu için yine bu gruptan internet (wi-fi) erişimine yönelik taleplerin geldiği düşünülmektedir. Graham ve Aurigi (1997), yaygınlaşan internet ağları ve elektronik cihaz kullanımına atıfta bulunarak "sanal kent" kavramını ortaya atmışlar ve bu durumun farklı gelir grupları arasında kutuplaşmaya yol açtığını öne sürmüşlerdir. Bu kutuplaşma, farklı sosyo-ekonomik grupların kamusal mekan kullanım tercihlerini de böylece yönlendirmektedir.

Düşük sosyo-ekonomik derecede yer alana parklarda, yüksek derecede yer alan parklardan daha fazla gösteriş ve görsel zenginliğe yönelik beklentilerin dile getirildiği belirlenmiştir. Bu durum, düşük sosyo-ekonomik derecedeki kamusal mekanlarda doğallıktan çok, daha formal ve göze çarpan bir düzenleme istediklerini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan yüksek sosyo-ekonomik derecede olduğu gibi, düşük sosyo-ekonomik derece ile yapılan görüşmelerde de bazı çelişkilerin bulunduğu fark edilmiştir. Bir taraftan ışıklı su oyunları ve (renkli çiçekler ile şekiller) formal peyzaj düzenlemeleri isteyen ziyaretçiler, diğer taraftan da alan içerisinde mangal yapmak yönünde talepleri olduğunu bazen çekingen bazen de çok net bir şekilde ifade etmişlerdir. Bu durumun, İstanbul'a büyük oranda son bir yılda göç ettiğini belirten kırsal kökenli düşük sosyo-ekonomik gruptan ziyaretçilerin adaptasyon sürecinde geçirdiği ikilemlerden ya da sadece kentleşmiş alanlarda görülen kamusal mekan kullanımını algılayamamış olmaktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

4.3. Kullanım ve aktivite

Sasidharan ve Godbey (2005), farklı etnik ve sosyo-ekonomik grupların park kullanımı üzerine yaptıkları araştırmada, düşük sosyo-ekonomik grupların parklarda yeme-içme faaliyetlerini (barbekü, piknik,..) daha yaygın olarak deneyimlediğini, bunun nedenin bu grupların evlerinde özel bahçelerinin olmamasından kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, park içerisinde mescit ya da ibadethane gibi kullanımlara yönelik taleplerin bulunması, düşük sosyo-ekonomik derecedeki yaşam alanlarında dindarlık eğiliminin daha fazla olmasından ve bu alanda yaşayan ziyaretçilerin kamusal mekanlarda gündelik

yaşantılarını dini yaşam tarzları ile bütünleştirmek istemelerinden kaynaklanabilir. Bunun tersine, etiket bulutu analizlerine göre, yüksek sosyo-ekonomik dereceden Göztepe 60. Yıl Parkı'nda ise, güncel tartışmalara paralel olarak park içerisine cami yapılabilme ihtimaline yönelik tepki ve şikayetlerin dile getirildiği görülmüştür. Sadece Türkiye'de değil uluslararası boyutta yapılan çalışmaların raporları da çeşitli nedenlere bağlı olarak düşük sosyo-ekonomik yapılarda insanların daha dindar olduğu gerçeğini ortaya koymuşlardır (GIRA, 2012).

Kullanım ve aktivite üzerine yapılan görüşmelerde kamusal mekanda tüketim mekanlarının bulunması hakkında Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarının ziyaretçileri, ziyaret ettikleri kamusal mekanda müzikli eğlence yerleri ve uygun fiyatlı bir restoranın bulunmasını talep etmişlerdir. Kod sıklığı analizlerinde de görüldüğü üzere şaşırtıcı bir şekilde yine bu kullanıcılardan park içerisinde tüketim mekanlarının açılmasına yönelik daha çok talep ortaya çıkmakta, ancak kendilerinin park içerisindeki mevcut tüketim mekanlarını kullanım düzeyleri sorgulandığında, yine yüksek oranda ekonomik nedenlerden dolayı kullanmadıklarına yönelik cevap alınmıştır. Bu görüşün arkasında, düşük sosyo-ekonomik derecelerde yaşayan insanların kamusal mekanlarda yapılacak yeni tüketim mekanlarıyla konut çevrelerinde artacak yatırım ve rant değerlerinden pay alacaklarına duydukları inanış etkili olabilir. Sözlü görüşmelerde de sürekli olarak ifade edilen daha iyi ve daha güzel bir çevrede yaşama isteği bu yaklaşımı destekleyebilir.

Ayrıca parkın sahipliği üzerine sorgulama yapıldığında, yine Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarından ziyaretçiler kendi kamusal mekanlarının daha iyi yönetileceği ve daha bakımlı olacağı gerekçesi ile parkın özel sahipli olması yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Etiler ve Göztepe parklarından parkın özel sahipli olması yönünde hiçbir görüş çıkmazken, sahipliğinin aslında kimin tarafından yapılacağı çok da önemli olmadığı, önemli olanın kamusal hizmetine devam etmesi gerektiğini belirten görüşler çıkmıştır. Yine bu alandaki ziyaretçiler ile alanın özelleşmesi üzerine yapılan görüşmelerde 2013 yılındaki Taksim-Gezi olaylarına da atıfta bulunmuşlar ve kamusal mekanlara yapılan müdahaleler ve özelleşme konusundaki hassasiyetlerini ifade etmişlerdir.

Kamusal mekanın güvenliği üzerine yapılan görüşmelerde her iki sosyo-ekonomik derecedeki alanda da güvenlik algısının kamusal mekan kullanımında oldukça önem kazandığını, ancak güvenliğin sağlanması düzeyinde farklı yaklaşımların benimsendiği tespit edilmiştir. Kamusal mekanda güvenlik görevlisinin bulunması her iki grup tarafından da kabul edilip alanda güvenlik görevlilerinin bulunmasına karşı olan bir görüş belirtilmemiştir. Ancak, kamusal mekanda güvenlik kameralarının ya da kayıt ve izleme cihazlarının bulunması hakkında negatif görüşler ortaya çıkmış ve bu negatif yaklaşım

özellikle yüksek sosyo-ekonomik derecelerde daha fazla görülmüştür. Düşük sosyo-ekonomik derecedeki alanlarda güvenlik kameralarına yönelik negatif tutum ise genç yaştaki ziyaretçiler tarafından belirtilmiştir. Bunun nedeninin kız ya da erkek arkadaşları ile buluşmak için alana gelen gençlerin izlenmekten rahatsızlık duymalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Cybriwsky (1999), Tokyo ve New York kentlerindeki kamusal mekanlar üzerine yaptığı çalışmada bu kentlerin kamusal mekanlarında artan güvenlik kuralları ve kamera sistemleri ile kamusal alanın ve eğlenceli tasarımlar ya da heykel bahçeleri ile cazibesinin artırılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Ancak, gözlemlerine dayanarak oldukça güvenli görünen ve izlenen mekanlar ile eğlenceli tasarımlara sahip olan kamusal mekanların da boş kalabildiğini ve tercih edilmediğini, ayrıca bir yerde kamera sisteminin olmasının aslında oranın güvensiz olabileceği hakkında bir izlenim doğurabileceğini de ifade etmiştir. Jacobs (1961) da benzer bir şekilde kamusal mekanlarda güvenliğin sağlanmasının sokak kullanımının ve sosyalleşmenin artırılması ile sağlanabileceğini öne sürmüştür.

4.4. Sosyalleşme

Etiler ve Göztepe parklarında sosyalleşme ve sosyal yaşam üzerine yapılan sözlü görüşmelerde, ziyaretçilerin mahallelerine ve yerele ilişkin sorunları kamusal mekanlar dışında başka bir yerde çözmedikleri, bu sorunlar için sadece kamusal mekanları adres gösterdikleri belirlenmiştir. Sultanbeyli ve Sancaktepe Parkları ziyaretçilerinden kamusal etkinlikler için buldukları parkın kullanıldığı yönünde de oldukça düşük oranda cevaplar alınmıştır. Bu durum, mahalledeki ziyaretçilerin kamusal aktiviteler için daha zor organize olabildiklerini göstermektedir. Ayrıca, sorunların çözümü için siyasi partiler, dernekler (il ve köy dernekleri) ve aileyi (yakın akrabalar da dahil) tercih ettiklerini belirtmeleri kent sosyolojisinde geçen ve yeni göç eden ya da kırsal toplulukların niteliklerinden cemaat tipi yapılanmayı gösterir. Nitekim alan çalışmasında da düşük sosyo-ekonomik grupların yaşadıkları mahalleye büyük oranda son 5 yıl içerisinde göç eden gruplardan olduğu belirlenmiştir. Aile ve akrabalık sisteminin başrolü oynadığı bir sosyal birim olan cemaat yapılanmasında inanç sistemi ve geleneklerin oldukça baskın bir güç oluşturması (Gezgin, 1988), yine bu alanlarda dini değerler üzerine geliştirilen hassasiyeti açıklamaktadır. Sözlü görüşmelerde her iki gruptan da ziyaretçilere kamusal etkinlik ve aktiviteler kapsamında buldukları alanda hangi aktivitelerin yapıldığı sorgulandığında sadece düşük sosyo-ekonomik derecedeki ziyaretçiler Ramazan ayı boyunca çeşitli sosyal etkinliklerin yapıldığını belirtmişlerdir.

Farklı sosyal grupların buldukları kamusal mekanı kullanmaları konusunda, yüksek sosyo-ekonomik dereceden red cevabı hiç alınmamış ve birçoğu kamusal mekanların herkese açık olduğunu ve tüm insanların alana gelebileceklerini belirtmişlerdir. Bu konuda

düşük sosyo-ekonomik derecedeki ziyaretçiler dış göç yolu ile gelen Suriyeli göçmenlerden duydukları rahatsızlığı dile getirmişler, ne buldukları alan içerisinde ne de mahallelerinde Suriyeli göçmenleri görmek istemediklerini dile getirmişlerdir. Suriyeli göçmenlerin, kira artışlarına yol açması ve düşük sosyo-ekonomik gruplardan bireyler ile birlikte ucuz iş gücünde çalışarak rekabet ortamına yol açması, özellikle bu grup tarafından istenmemelerine yol açmış olabilir. Bu durum, kamusal mekanlar gibi ortak yaşam alanlarında dahi mekânsal paylaşımlar açısından sıkıntı doğurmaktadır. Yüksek sosyo-ekonomik gruplar, her ne kadar farklı sosyal grupların kamusal mekanı kullanmalarını reddetmeseler de, alan içerisinde diğer insanlar ile tanışıp tanışmamaları sorgulandığında nadiren tanıştıklarını belirtmişlerdir. Sasidharan ve Godbey (2005), yükseköğrenim düzeyine sahip ziyaretçilerin, park içerisinde daha çok bireysel aktiviteleri yapmayı tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır. Grup aktivitelerinden çok bireysel aktivitelere katılımın olması, eğitilmiş ve üst gelir grubundan insanların daha zor sosyalleştiğini göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında, kentlerde artan suç olaylarının üst gelir grubu tarafından daha büyük bir tehdit olarak algılanması ve suç algısının da gelişmesi ile kendilerini diğer insanlardan koruma ihtiyacı sayılabilir. Ayrıca, kendileri ile birlikte alanı kullanacak insanlardan belirli şartları (alanın temizliğine dikkat etme, görgü ve nezaket kurallarına uyma, vb.,) yerine getirmelerini beklediklerini de belirtmişlerdir. Yüksek sosyo-ekonomik derecedeki ziyaretçilerin aynı zamanda, eğitim düzeylerinin de yüksek olması kamusal mekanda toplumsal yaşantının belirli bir düzen içerisinde olması konusunda hassasiyet geliştirmelerine neden olmuştur. Her iki grubun da mahallelerinde bulunan kamusal mekanı sahiplendiği ve mekan ile aralarında bir bağ kurdukları tespit edilmiştir. Farklı sosyal grupları reddetme yaklaşımının daha çok Suriyeli göçmenler üzerinden dile getirildiği düşük sosyo-ekonomik gruplarda, yine farklı sosyal grupları kabul etme düzeyinin de daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle düşük sosyo-ekonomik derecedeki ziyaretçiler kentin geri kalanı ile kaynaşmak istediklerini ve hatta ileriki yıllarda İstanbul içerisinde daha merkezi bir semtte oturmak istediklerini de dile getirmişlerdir.

Etiler ve Göztepe parklarındaki ziyaretçiler kamusal mekanlarda sosyalleşme ve iletişim kurmanın daha zayıf olduğu görüşünü destekleyici olarak, komşuları ve komşularının kamusal mekan kullanım düzeyleri üzerine yapılan görüşmeler, bu grupların kamusal mekanı komşuları ile birlikte kullanmadığını göstermiştir. İlgi çekici bir bulgu olarak, Sancaktepe ve Sultanbeyli parklarında kamusal mekânın komşular ile birlikte kullanılması daha çok ifade edilmekle birlikte, yine komşuların parkı kullanma düzeyinin bilinmemesi ya da komşuların tanınması da daha yüksektir. Bunun nedenin, Sancak tepe ve Sultanbeyli parklarında ziyaretçilerin buldukları mahallelere yeni göç etmiş olması ve

komşuluk ilişkisinin geliştirilmesi için belirli bir zamana ihtiyaç duyulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alana kimler ile geldikleri sorgulandığında, ev hayvanı ile alana geldiğini sadece yüksek sosyo-ekonomik derecedeki bireyler belirtmiş ve özellikle Etiler Sanatçılar Parkı'nda bazı ziyaretçiler parka sadece köpeği için geldiğini de ifade etmiştir. Park içerisinde köpek tuvaletinin bulunması, yine yüksek sosyo-ekonomik grupların ekonomik nedenlere de bağlı olarak evcil hayvan sahipliğinin daha yüksek olması bu sonucu doğurmuştur. Ayrıca, yüksek sosyo-ekonomik gruplarda parkın yakın akraba ile kullanılmadığı belirlenmiştir. Düşük sosyo-ekonomik gruplarda görüşme yaparken akrabaları ile park içerisinde piknik yapan ailelerin daha fazla olduğu da yine gözlenmiştir. Kentleşme ile birlikte, akraba ilişkilerinin zayıflaması ve sosyal farklılaşmanın mekanlarda artış göstermesi, Ferdinand Tönnies'in kent sosyolojisinde cemaat ve cemiyet terimleri ile açıklamış olduğu farklılıklardan kaynaklanmış olabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Değişen yaşam koşulları, hızlı ekonomik, siyasal ve toplumsal değişimler ile birlikte önem kazanan kamusal mekan tartışmaları, özellikle gelişmekte olan ülkeler için değişen kentsel ve toplumsal yapıyı yansıtması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Kullanımını kaybeden kamusal mekanlar, kullanıma yeni açılan kamusal mekanlar, bulunduğu bölgenin rant değerini yükseltenler ya da o bölgeyi suç mekanına çevirenler, tasarım özelliklerini bir tarafa bırakırsak aslında hepsi kendi kullanıcılarının birer aynası konumundadırlar.

İstanbul gibi, hızla büyüyen ve göç ile birlikte çeperlerde yeni mahallelerin olduğu bir kentte, toprağın rant değerinin de artışına paralel olarak mekânsal ve sosyal ayrışmalar ortaya çıkmaya başlamış ve 30 yıl önceki İstanbul'dan farklı olarak kendi içinde homojen fakat birbirinden oldukça farklı sosyo-ekonomik dereceden mahalleler oluşmuştur. Eşit olmayan sosyo-ekonomik koşullara sahip alanlarda, yaşam tarzları, kentsel yaşam alışkanlıkları ile kültürel ve ekonomik yapı açısından farklılaşan grupların bulunması, doğal olarak kamusal mekan algıları, beklentileri ve bu mekanlardaki davranışları da farklılaştırmıştır. Bu farklılıkların ortaya çıkmasında ekonomik yapının yanısıra kullanıcıların eğitim düzeylerinin, çevre duyarlılıklarının, kentte yaşama sürelerinin, aile yapılarının da etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik açıdan iki farklı uç grubun seçilmesinin nedeni, bu gruplar arasında belirgin farklar olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu gruplar arasında yer alan diğer sosyo ekonomik gruplar için yapılacak araştırmalar algılar, talepler, ve vb. değişkenler

arasındaki değişimleri ortaya koyacaktır. Ayrıca, yüksek sosyo-ekonomik grupların sözlü görüşme için ikna edilmesi oldukça zor olmuştur. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda daha az kişi ile daha derin görüşme yapılması önerilebilir. Ayrıca, mahalle ölçeği dışında kent ölçeğindeki kamusal mekanlarda farklı gruplar üzerinde yapılacak çalışmalarda da kamusal alan kullanımını konusuna katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Abercrombie, L. C., Sallis, J. F., Conway, T. L., Frank, L. D., Saelens, B. E., Chapman, J. E. (2008). Income and racial disparities in access to public parks and private recreation facilities, *American Journal of Preventive Medicine*, 34(1), 9-15.
- Anonim (2014). http://www.reidin.com/news/showNews/ae_reidin-trbsnblt-20150205-1/reidin-sed-ilce-ve-mahallelerin-2014-yil-sonu-degerlendirmesi.html Erişim Tarihi: 21.03.2015.
- Anonim (2015a).
http://content.reidin.com/images/FAQImages/TRProducts/eng/REIDIN_SOCIO_ECONOMIC_RATING_2015.pdf Erişim Tarihi: 22.03.2015.
- Anonim (2015b). <http://www.kadikoy.net/kadikoy/kadikoyuntarihcesi.html> Erişim Tarihi: 09.09.2015.
- Anonim (2015c). <http://tesislerimiz.ibb.gov.tr/makale.aspx?nid=387> Erişim Tarihi: 10.04.2015.
- Anonim (2015d). <http://www.sancaktepe.bel.tr/tr/icerik/653/5222/sancaktepe-sehir-parki.aspx> Erişim Tarihi: 10.04.2015.
- APA (2014). <https://www.planning.org/greatplaces/spaces/characteristics.htm>. Erişim Tarihi: 22.12.2014.
- Brownson, R. C., Baker, E. A., Housemann, R. A., Brennan, L. K., Bacak, S. J. (2001). Environmental and policy determinants of physical activity in The United States, *American Journal of Public Health*, 91(12), 1995–2003.
- Cattell, V., Dines, N., Gesler, W., & Curtis, S. (2008). Mingling, observing, and lingering: everyday public spaces and their implications for well-being and social relations. *Health & Place*, 14(3), 544-561.
- Crouch, M., McKenzie, H. (2006). The logic of small samples in interview-based qualitative research. *Social Science Information*, 45(4), 483-499.
- Cybrivsky, R. (1999). Changing patterns of urban public space: observations and assessments from the Tokyo and New York metropolitan areas. *Cities*, 16(4), 223-231.
- Demir, O.Ö. (2009). Nitel araştırma yöntemleri. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Editör: Kaan Böke. Alfa Yayınları, İstanbul.

- Gezgin, M. F. (1988). Cemaat-Cemiyet Ayırımı ve Ferdinand Tönnies. *Sosyoloji Konferansları*, (22), 183-201.
<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusoskon/article/viewFile/1023006356/1023005880> Erişim tarihi: 14.08.2015.
- GIRA, (2012). Global Index of Religiosity and Atheism.
<http://www.wingia.com/web/files/news/14/file/14.pdf> Erişim tarihi: 10.08.2015.
- Golicnik, B., Thompson, C. W. (2010). Emerging relationships between design and use of urban park spaces. *Landscape and Urban Planning*, 94(1), 38-53.
- Graham, S., Aurigi, A. (1997). Virtual cities, social polarization, and the crisis in urban public space. *The Journal of Urban Technology*, 4(1), 19-52.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. Vintage Books, London.
- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities?, *Environment and Planning B: Development and Design*, (26), 879-91.
- Mason, M. (2010). Sample size and saturation in PhD studies using qualitative interviews. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* 11(3).
- Norman, G. J., Nutter, S. K., Ryan, S., Sallis, J. F., Calfas, K. J., Patrick, K. (2006). Community design and access to recreational facilities as correlates of adolescent physical activity and body-mass index. *Journal of Physical Activity & Health*, 3, 118-128.
- PPS (2014). <http://www.pps.org/reference/grplacefeat/> Erişim Tarihi: 22.12.2014
- Sasidharan, V., Godbey, G. (2005). Cultural differences in urban recreation patterns: an examination of park usage and activity participation across six population subgroups. *Managing Leisure*, 10(1), 19-38.
- Sastry, N., Pebley, A. R., Zonta, M. (2002). Neighborhood Definitions and The Spatial Dimension of Daily Life in Los Angeles. California Center for Population Research, On-Line Working Paper Series.
- UNESCO (2014). <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/urban-development/migrants-inclusion-in-cities/good-practices/inclusion-through-access-to-public-space/> Erişim Tarihi: 22.12.2014.
- Vallas, R., Fremstad, S. (2014). Disability is a cause and consequence of poverty. <http://talkpoverty.org/2014/09/19/disability-cause-consequence-poverty/>. Erişim tarihi: 10.08.2015.
- Varna, G., Tiesdell, S. (2010). Assessing the publicness of public space: the star model of publicness, *Journal of Urban Design*, 15(4), 575-598.